

บทที่ 4

บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นประจวบ กับ “ตัวตน” ของเยาวชนชุมชนประจวบ

บทที่ผ่านมาผู้เขียนได้นำเสนอถึงความเคลื่อนไหวของกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ในระดับต่างๆ ในสังคมท้องถิ่นเมืองลำพูน โดยได้แสดงให้เห็นถึงมิติความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการช่วงชิงการให้ความหมายกับ “ความเป็นยอง” ในสังคมท้องถิ่นเมืองลำพูน ซึ่งถือเป็นการศึกษาในส่วนของผู้ประกอบสร้างความหมาย ในฐานะเป็นผู้ส่งสารที่มีอำนาจและครอบครองพื้นที่ในการประกอบสร้างและสื่อสารอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนระดับปัญญาชน ทั้งในแวดวงวิชาการ ในระดับชุมชนท้องถิ่น หรือกลุ่มที่มีอำนาจรัฐในระดับของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการ

อย่างไรก็ดีเพื่อให้งานศึกษานี้เห็นถึงกระบวนการต่อรองความหมายของกลุ่มผู้รับสารซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ไม่ใช่อำนาจที่จะครอบครองพื้นที่ในประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” งานศึกษานี้จึงสนใจที่จะใช้กระบวนการศึกษาเชิงทดลอง ศึกษาการรับรู้ “ความเป็นยอง” ของกลุ่มผู้รับสาร ซึ่งจะเป็นการศึกษาอีกส่วนหนึ่งที่เผยให้เห็นถึงอำนาจของผู้รับสาร ที่แม้จะไม่มีอำนาจในการประกอบสร้างความหมาย แต่ก็มีความสามารถในการต่อรองกับความหมายที่ถูกประกอบสร้างขึ้น

งานศึกษานี้จึงสนใจที่จะทดลองสร้างพื้นที่ทางการสื่อสารรูปแบบใหม่ ให้กลุ่มเยาวชนที่มีสถานภาพเป็นผู้รับสารที่ไร้อำนาจในการประกอบสร้างความหมาย ได้มีโอกาสใช้พื้นที่ทางการสื่อสารรูปแบบใหม่ประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” เพื่อศึกษาว่าในฐานะที่กลุ่มเยาวชนต้องเป็นฝ่ายผู้รับสารที่ต้องอยู่ท่ามกลางความหลากหลายของ “ความเป็นยอง” ที่ถูกประกอบสร้างโดยกลุ่มสังคมกลุ่มต่างๆ จะมีการรับรู้และประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” อย่างไร โดยผู้เขียนได้เลือกพื้นที่ชุมชนประจวบ อ.เมือง จ.ลำพูน เป็นพื้นที่เป้าหมายที่จะเข้าไปให้กระบวนการศึกษาเชิงทดลอง ด้วยการจัดกิจกรรมฝึกอบรมการผลิตสารคดีชุมชน เพื่อทดลองให้กลุ่มเยาวชนใช้สื่อสารคดีชุมชนซึ่ง เป็นพื้นที่ในการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง”

อย่างไรก็ดีเพื่อทำความเข้าใจถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนประจวบ ในบทนี้ผู้เขียนจึงได้นำเสนอข้อมูลพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ และสถานการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมภายในชุมชนประจวบที่มีการเคลื่อนไหวของกระบวนการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” จากกลุ่มบุคคลกลุ่มต่างๆ ในชุมชน นอกจากนี้ยังได้นำเสนอถึง “ตัวตน” ของกลุ่มเยาวชนในชุมชนประจวบที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมการผลิตสารคดีด้วย เพื่อนำเสนอให้เห็นถึง

พื้นฐานความคิดและประสบการณ์ของกลุ่มเยาวชนในชุมชนประตูป่า ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจถึงกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ของกลุ่มเยาวชนประตูป่า

เนื้อหาในบทนี้จึงเป็นเสมือนการปูพื้นฐานเพื่อทำความเข้าใจถึงสถานการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนประตูป่า ในฐานะที่เป็นพื้นที่เป้าหมายที่ผู้เขียนจะเข้าไปจัดกิจกรรมการศึกษาเชิงทดลอง ขณะเดียวกันก็เป็นการทำความเข้าใจถึง “ตัวตน” ของกลุ่มเยาวชนในชุมชนประตูป่าที่ต้องอยู่ท่ามกลางกระบวนการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ของกลุ่มสังคมกลุ่มต่างๆ ในชุมชน การทำความเข้าใจทั้งสองส่วนจะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ถึงเนื้อหา “ความเป็นยอง” ที่ถูกประกอบสร้างโดยกลุ่มเยาวชนชุมชนประตูป่า ในบทนี้ผู้เขียนจึงได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นการนำเสนอบริบททางสังคมและวัฒนธรรมชุมชนประตูป่า ในฐานะที่เป็นชุมชนคนยองที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาตั้งแต่ในยุคแรกของการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวยองในท้องถื่นเมืองลำพูน ขณะเดียวกันก็เป็นชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวของกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” อย่างต่อเนื่อง ส่วนที่สอง เป็นการนำเสนอถึงพื้นฐานความคิดและประสบการณ์ของกลุ่มเยาวชนในชุมชน ประตูป่า

(1)

ชุมชนประตูป่า: พื้นที่ ผู้คน กับกระบวนการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง”

ชุมชนวัดประตูป่าเป็นชุมชนขนาดใหญ่มีวัดประตูป่าเป็นศูนย์กลาง มีพื้นที่ครอบคลุมเขตการปกครอง 2 ตำบล คือ ตำบลประตูป่า 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองกอดอ บ้านประตูป่า บ้านหนองมูล บ้านท่ากว้าง และบ้านสันใจยา และบางส่วนของตำบลเหมืองง่า 1 หมู่บ้าน ได้แก่บ้านหัวยาง ชุมชนประตูป่าเป็นชุมชนดั้งเดิมของชาวยอง ปัจจุบันประชากรร้อยละ 90 สืบเชื้อสายมาจากชาวยองที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองลำพูนเมื่อประมาณ 200 ปีที่แล้ว ขณะที่ร้อยละ 2 เป็นคนไตยวนหรือคนเมือง และอีกร้อยละ 2 เป็นคนไทยภาคกลางที่เข้ามาอยู่ใหม่ (เมืองดี นนทะธรรม และคณะ 2551: 144) ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำสวนลำไย และสวนผัก ขณะที่ประชากรรุ่นใหม่บางคนประกอบอาชีพในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ

อย่างไรก็ดีเนื่องจากประตูป่า เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดลำพูน และตั้งอยู่ไม่ห่างจากตัวเมืองลำพูนมากนัก ดังนั้นจึงเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายของผู้คน กล่าวคือในขณะที่ผู้คนส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากชาวยองที่ถูกกวาดต้อนให้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณชุมชนประตูป่าเมื่อ 200 ปีที่แล้ว ผู้คนอีกส่วนหนึ่งของชุมชนประตูป่าเป็นกลุ่มคนเมืองหรือ “คนปากลาว” ที่อพยพเข้ามาภายหลังจากที่เมืองลำพูนได้รับการฟื้นฟูขึ้นอีกครั้ง กลุ่มคนทั้งสองกลุ่ม

จึงถือเป็นคนท้องถิ่นของชุมชนประตูป่า แต่ในช่วงไม่กี่ปีมานี้มีโครงการบ้านจัดสรรก่อสร้างขึ้นในชุมชน จึงมีผู้คนจากภายนอกเข้ามาอยู่ในชุมชนมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่มาจากภาคกลาง

ชุมชนประตูป่าจึงมีความน่าสนใจในแง่ของความหลากหลายของผู้คนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชน ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนประตูป่าเกิดจากการผสมผสานกันของวัฒนธรรมที่หลากหลาย นอกจากนี้ด้วยสภาพของที่ตั้งชุมชนประตูป่าเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ตัวเมืองจังหวัดลำพูน จึงเป็นชุมชนที่มีความน่าสนใจในแง่ที่ว่า เป็นชุมชนที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้ผู้คนในชุมชนต้องปรับตัวไปตามกระแสโลก แต่ในขณะเดียวกันประตูป่าก็อยู่ท่ามกลางกระแสท้องถิ่นนิยม ที่กระตุ้นให้ผู้คนในชุมชนหันกลับไปค้นหารากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชนประตูป่าจึงเป็นอีกชุมชนหนึ่งในสังคมท้องถิ่นล้านนาที่มีการเคลื่อนไหวของกระบวนการรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน ในแง่นี้ประตูป่าจึงเป็นชุมชนที่มีสถานการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่น่าสนใจ

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจึงได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชุมชนประตูป่า ที่มีพัฒนาการสัมพันธ์กับการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวยองในเมื่อลำพูน และส่วนที่สอง เป็นการนำเสนอให้เห็นถึงสถานการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนประตูป่าที่การเคลื่อนไหวของกลุ่มสังคมกลุ่มต่างๆ ในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ปาม่วงจุมหัวเวียงหละปูน: ประวัติศาสตร์ของชุมชนชาวยองประตูป่า¹

จากหลักฐานทางโบราณคดีที่อยู่รอบชุมชนประตูป่า ทำให้สันนิษฐานได้ว่าพื้นที่บริเวณชุมชนประตูป่าน่าจะเป็นชุมชนที่มีความรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรหริภุญชัย ดังจะเห็นได้จากซากโบราณสถานที่ปรากฏที่อยู่โดยรอบชุมชน เช่น กู้อีปิ่น กุบวงโก้น กุสันปูลี่ สันป่าตอง และซากวัดร้างทางด้านตะวันออกของหมู่บ้านห้วยยาง ขณะที่วัดประตูป่าเองก็มีหลักฐานว่าสร้างขึ้นใหม่ในบริเวณซากของวัดร้างดั้งเดิม ซึ่งได้รับการพิสูจน์จากนักโบราณคดีว่าเป็นวัดร่วมสมัยเดียวกับวัดร้างอื่นๆ ในจังหวัดลำพูนที่อยู่ร่วมสมัยกับยุครุ่งเรืองของอาณาจักรหริภุญชัย

อย่างไรก็ดีเมื่ออาณาจักรหริภุญชัยล่มสลายลง ดินแดนชุมชนวัดประตูป่า จึงรวมเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนา แต่ก็ไม่มีหลักฐานระบุว่าสภาพของชุมชนประตูป่าในขณะนั้น เป็น

¹ ในหัวข้อนี้ผู้เขียนเรียบเรียงข้อมูลจากรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการการศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนวัดประตูป่า ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นหลักส่วนที่อ้างอิงเพิ่มเติม คือส่วนที่นอกเหนือจากงานวิจัยดังกล่าว

หมู่บ้านร้างหรือไม่ เมื่ออาณาจักรล้านนาตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพม่า ในราว พ.ศ. 2306 พม่าได้กวาดต้อนผู้คนในเมืองเชียงใหม่และลำพูนไปกรุงอังวะเป็นจำนวนมาก พ.ศ. 2309 อะแซหุ่นกี้แม่ทัพพม่ายกทัพมาปราบเมืองลำพูน ทำให้ผู้คนในลำพูนและเชียงใหม่ถูกกดขี่ข่มเหงได้รับความเดือนร้อนจากการปกครองของพม่า ผู้คนจึงได้อพยพหลบหนีไปอยู่ในป่า ช่องสุ่มกำลังต่อต้านพม่า จึงสันนิษฐานว่าผู้คนในชุมชนวัดประตูป่ายุคนี้บางส่วนอาจถูกกวาดต้อนไปอยู่เมืองอังวะ หรืออพยพไปอยู่ตามป่าเขา เพราะในยุคต่อมาพบว่าผู้คนในชุมชนวัดประตูป่าที่เป็นคนพื้นเมืองดั้งเดิมหรือไต่ยวนมีน้อยมาก ส่วนใหญ่จะเป็นคนของซึ่งอพยพมาอยู่ใหม่

ชุมชนวัดประตูป่าได้รับการฟื้นฟูขึ้นอีกครั้งภายหลังการฟื้นฟูอาณาจักรล้านนาของพระเจ้ากาวิละ และ “เทครัว” ผู้คนจากเมืองยองอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณชุมชนวัดประตูป่า ในปัจจุบัน การก่อตั้งชุมชนประตูป่าขึ้นอีกครั้งนี้ ตามประวัติของวัดประตูป่ากล่าวไว้ว่า ในปี พ.ศ. 2348 มีผู้คนอพยพมาจากเมืองยอง โดยมีพระเถระชื่อครูบาเหล็กเป็นประธาน ชาวบ้านจึงนิมนต์ให้ครูบาเหล็กเป็นเจ้าอาวาส โดยมีตำนานเล่าขานว่าชาวยองที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณชุมชนประตูป่าเป็นชาวบ้านที่มาจากบ้านปาม่วง เมืองยอง เมื่ออพยพเข้ามาในเมืองลำพูนจึงได้นำเอาผลไม้มาปลูกเป็นเสปียงระหว่างการเดินทาง เมื่อมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณชุมชนประตูป่า จึงนำเอาเมล็ดมะม่วงมาปลูกไว้รอบบริเวณหมู่บ้านเพื่อเป็นหลักฐานว่าคนของในชุมชนประตูป่ามาจากบ้านปาม่วง เดิมหมู่บ้านประตูป่าจึงมีชื่อเรียกที่ปรากฏอยู่ในหลักฐานใบลานที่อยู่ในหอธรรมของทางวัดระบุชื่อหมู่บ้านเดิมว่า “บ้านปาม่วง” “ปาม่วงจุมหัวเวียงหละปูน¹” “ปาม่วงหลวง” หรือ “บ้านหลวง” ก็เรียก ภายหลังจึงเปลี่ยนชื่อมาเป็น “บ้านประตูป่า” เนื่องจากในอดีตผู้คนจากตัวเมืองลำพูนนั่งเรือทวนกระแสน้ำลำเหมืองไม้แดงผ่านทุกหลวง (ทุ่งนากว้างใหญ่) ขึ้นมาถึงหมู่บ้านแห่งนี้จะมองเห็นต้นมะม่วงจำนวนมากริมสองฝั่งลำเหมืองแผ่กิ่งก้านใบ เข้าหากันคล้ายขุมประตูทางเข้าปาม่วง จึงเรียกหมู่บ้านแห่งนี้ว่าบ้านประตูปาม่วงจุมหัวเวียงหละปูน และเรียกสั้นๆ ว่า “บ้านประตูป่า” (สุพน ปาละพงษ์ 2552: 7)

ต้นมะม่วงจึงเป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้านประตูป่า ปัจจุบันนี้ยังคงปรากฏหลักฐานต้นมะม่วงอายุกว่าร้อยปีจำนวนหนึ่งบริเวณทิศเหนือของทางวัดด้านหน้าโรงเรียนบ้านประตูป่านอกจากผู้คนจากบ้านปาม่วงเมืองยองจะอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณชุมชนวัดประตูป่าแล้ว ยัง

¹ “ปาม่วงจุมหัวเวียงหละปูน” ซึ่งเป็นชื่อเดิมของชุมชนประตูป่า มีที่มาสัมพันธ์กับสถานที่ตั้งของหมู่บ้านที่อยู่ทางตอนเหนือของเมืองลำพูน ประกอบกับมีปาม่วงชุกชุมจึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านในอดีต พบหลักฐานอ้างอิงในเอกสารจารึกใบลาน ในหอธรรมวัดประตูป่า ในคัมภีร์ อภิรัฐคัมภีร์ จารในปี จ.ศ. 1222 (พ.ศ. 2403) กล่าวว่า “สิทธิภิกขุภิกขิตตะปางอยู่วัดปาม่วงจุมหัวเมืองหริภุญไชย.”

มีผู้คนจากหมู่บ้านอื่นเข้ามาตั้งถิ่นฐานร่วมด้วย ดังจะปรากฏชื่อของหมู่บ้านในชุมชนประตูปาที่เกี่ยวข้องกับชื่อหมู่บ้านในเมืองยอง เช่น บ้านห้วยยาง บ้านบัว บ้านบาน เป็นต้น

ภาพที่ 4.1 ต้นมะม่วงอายุกว่า 100 ปีบริเวณหน้าวัดประตูปา

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนประตูปา แสดงให้เห็นว่าพัฒนาการการก่อตัวของชุมชนประตูปาสัมพันธ์กับการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวยองในเมืองลำพูน ทำให้ประชากรของชุมชนประตูปากว่าร้อยละ 96 เป็นชาวยอง นับเป็นพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อการสร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันของผู้คนในชุมชนประตูปา ทำให้ชุมชนประตูปาเป็นชุมชนที่ยังคงสามารถรักษา “ความเป็นยอง” ที่ก่อตัวมาจากสำนึกทางประวัติศาสตร์มาได้อย่างต่อเนื่อง ผ่านการรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่นและให้ความหมายว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมคนยอง ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งของการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ของกลุ่มสังคมกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่นชุมชนประตูปา

ในประเด็นดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนประตูปา ทำให้ผู้คนในชุมชนประตูปาเกิดสำนึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน โดยมีรากฐานมาจากความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเมืองหรือพื้นที่ที่เคยตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกัน กระทั่งก่อตัวเป็นสำนึกทางชาติพันธุ์ ที่ทำให้ผู้คนในชุมชนประตูปาประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ขึ้นเพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นประตูปา ด้วยการรื้อฟื้นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ ในกระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่มีกลุ่มบุคคลในชุมชนหลายกลุ่ม

เข้ามามีบทบาทเป็นผู้ร่วมประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงกระบวนการต่อรองทางวัฒนธรรมของผู้คนในระดับของท้องถิ่น ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดของการเคลื่อนไหวของกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ในหัวข้อต่อไป

ยองประตูป่า: กระบวนการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ในชุมชนท้องถิ่นประตูป่า

ในหัวข้อที่ผ่านมาผู้เขียนได้นำเสนอให้เห็นถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชุมชนประตูป่า ที่มีประวัติความเป็นมาที่สัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานของชาวยองในเมืองลำพูน ประตูป่าจึงเป็นชุมชนของชาวยองที่มีสำนึก “ความเป็นยอง” ซึ่งพัฒนามาจากสำนึกทางประวัติศาสตร์ของคนในชุมชน จนก่อให้เกิดกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ขึ้นเพื่อสร้างความเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้กับชุมชนประตูป่า

อย่างไรก็ดีกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ของชุมชนประตูป่า เป็นกระบวนการที่อยู่ภายใต้กระแสท้องถิ่นนิยมที่เติบโตขึ้นในสังคมไทยตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 2530 เป็นต้นมา จนสร้างปรากฏการณ์ให้ชุมชนท้องถิ่นต่างๆ หันกลับไปค้นหารากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง ด้วยการรื้อฟื้นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่จะใช้เป็นเครื่องมือต่อรองกับวัฒนธรรมกระแสโลกที่จะเข้ามาครอบงำความเป็นท้องถิ่น ในแง่นี้จึงดูเหมือนว่ากระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ของท้องถิ่นชุมชนประตูป่า เป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อพลังร่วมกันของชุมชนที่ต่อรองกับกระแสวัฒนธรรมจากภายนอก

ทว่าการศึกษาของผู้เขียนกลับพบว่า กระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ของชุมชนประตูป่าเป็นไม่ได้มีลักษณะที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หากแต่เป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มบุคคลกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่นชุมชนประตูป่า ที่เข้ามามีบทบาทในกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจึงจะเป็นการนำเสนอให้เห็นถึงสถานการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในสังคมท้องถิ่นชุมชนประตูป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเคลื่อนไหวของกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ที่เป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นชุมชนประตูป่านั้น เป็นกระบวนการที่มีกลุ่มบุคคลอย่างน้อย 2 กลุ่ม คือ สภาวัฒนธรรมชุมชนประตูป่า และกลุ่มอนุรักษ์กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีชุมชนวัดประตูป่า

ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ของชุมชน ประตุป่า ทั้ง 2 กลุ่มต่างเข้ามามีบทบาทที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

สภาวัฒนธรรมชุมชนวัดประตุป่า:

ผู้เชื่อมสัมพันธ์ท้องถิ่นชุมชนกับความเป็นไทย

สภาวัฒนธรรม¹ เป็นองค์กรในระดับชุมชนท้องถิ่น ที่เกิดขึ้นตามนโยบายของภาครัฐที่กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในทุกเรื่องรวมถึงเรื่องวัฒนธรรม ซึ่งเกิดมาจากแนวความคิดที่ว่า วัฒนธรรมเป็นของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นจึงควรให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัฒนธรรมของชุมชนตนเอง ภาครัฐจึงมีนโยบายส่งเสริมให้มีการก่อตั้งสภาวัฒนธรรมในระดับต่างๆ ได้แก่ สภาวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมอำเภอ และสภาวัฒนธรรมตำบล โดยออกเป็นระเบียบกระทรวงวัฒนธรรมว่าด้วยสภาวัฒนธรรม พ.ศ. 2546 ให้แต่ละชุมชนจัดตั้งสภาวัฒนธรรมขึ้นโดยประกอบไปด้วยกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน โดยมีบทบาทเป็นกลไกเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม และบทบาทด้วยการอนุรักษ์วัฒนธรรม

สภาวัฒนธรรมชุมชนวัดประตุป่า ก็เป็นองค์กรของท้องถิ่นชุมชนประตุป่าที่จัดตั้งขึ้นตามนโยบายดังกล่าวข้างต้น โดยเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการวัดประตุป่า ข้าราชการครูโรงเรียนบ้านประตุป่า และอดีตข้าราชการบำนาญ เพื่อทำหน้าที่ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนประตุป่า อย่างไรก็ตามผู้เขียนพบข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า ในขณะที่ระเบียบของกระทรวงวัฒนธรรมที่ว่าด้วยสภาวัฒนธรรม กำหนดให้มีการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมตามการแบ่งพื้นที่การปกครองของทางราชการ เป็นสภาวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมอำเภอ และสภาวัฒนธรรมตำบล แต่กรณีของสภาวัฒนธรรมชุมชนวัดประตุป่า เป็นการจัดตั้งขึ้นตามเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมของชุมชน กล่าวคือ สภาวัฒนธรรมชุมชนวัดประตุป่า จัดตั้งขึ้นโดยใช้วัดประตุป่าเป็นศูนย์กลาง โดยเป็นการรวมตัวกันของชุมชนบริเวณเป็นศรัทธาวัดประตุป่า ที่ไม่ได้คำนึงถึงการแบ่งเขตตามการปกครองของทางราชการ

บทบาทที่สำคัญของสภาวัฒนธรรมชุมชนวัดประตุป่าในการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ให้กับชุมชนท้องถิ่นประตุป่า คือ บทบาทในการศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนประตุป่า ตามโครงการวิจัยท้องถิ่นภายใต้ชื่อโครงการ “การศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนวัดประตุป่า ต.ประตุป่า อ.เมือง จ.ลำพูน”

¹ ผู้เขียนเรียบเรียงความเป็นมาของสภาวัฒนธรรมจาก เอกสารเผยแพร่ของกลุ่มเครือข่าย สำนักเผยแพร่และส่งเสริมวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) เรื่อง “บทบาทและอำนาจของสภาวัฒนธรรม”

(ต่อไปผู้เขียนจะเรียกว่า“โครงการวิจัยท้องถิ่น”) ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการทำวิจัยจาก ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ผ่านทางสถาบันวิจัยหรือภูมูชัย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการวิจัยท้องถิ่นในจังหวัดลำพูน

ความน่าสนใจของการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ของสภาวัฒนธรรมชุมชนประตูป่า คือ เป็นการประกอบสร้างความเป็นยอง ที่สัมพันธ์กับการให้ความหมายกับ “ความเป็นยอง” จากงานศึกษาทางวิชาการที่ได้รับอิทธิพลมาจากภายนอกชุมชน ดังจะเห็นได้จากการทำกิจกรรมของโครงการวิจัยท้องถิ่น ที่เรียกว่า “เวทีชาวบ้าน” ที่แม้ด้านหนึ่งจะเป็นการที่เปิดโอกาสให้กับผู้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตและความทรงจำเกี่ยวกับชุมชน เพื่อหาความเป็นมาของชุมชน รวมทั้งวิถีชีวิตประเพณีและภูมิปัญญาของชุมชนในอดีตรวมกัน แต่ก็มีข้อสงสัยเกี่ยวกับในตลอดระยะเวลา 1 ปี 6 เดือนที่โครงการวิจัยท้องถิ่นจัด “เวทีชาวบ้าน” อย่างต่อเนื่อง ในทุกครั้งจะมีนักวิชาการจากภายนอกชุมชนเข้าร่วม “เวทีชาวบ้าน” ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชิญอาจารย์แสวง มาละแซม นักวิชาการที่มีผลงานวิชาการด้านของศึกษาเป็นจำนวนมาก มาเป็นวิทยากรพิเศษ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องคนยองมาจากไหน ด้วยการบรรยายประกอบการฉายสไลด์ และชมวีดิทัศน์สารคดีเกี่ยวกับเมืองยอง (เมืองดี นนทะธรรม และคณะ 2551: 27-53)

จากกระบวนการดังกล่าวของโครงการวิจัยท้องถิ่นทำให้ถูกตั้งข้อสงสัยจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมคืนความรู้สู่ชุมชน “โดยหาฮีตฮอย ฮากเหง้าจาวยองประตูป่า” ที่จัดขึ้นภาคหลังการทำงานวิจัยของโครงการวิจัยท้องถิ่นเสร็จสิ้นลงเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2550 (เดือนเต็มดวง [นามแฝง] 2550: 21) ว่า

การนำเสนอข้อมูลของโครงการวิจัยที่ผ่านมาอย่างขาดรายละเอียดของเนื้อหาที่พี่น้องศรัทธาวัดประตูป่าได้สืบค้าและเรียนรู้ร่วมกันว่าเป็นอย่างไรบ้าง ความตระหนักสำนึกรักถิ่น ภาษา วัฒนธรรมประเพณีของคนประตูป่าได้หวนคืนมาอย่างไร ความเป็นจริงแล้วคนยองประตูป่ามีวิถีที่ยังเหมือนเดิม หรือเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่อย่างไร ส่วนใหญ่จะเป็นการนำเสนอข้อมูลคนยองในอดีตของนักวิชาการมากกว่า

จากข้อความดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการดำเนินโครงการวิจัยท้องถิ่น แม้อด้านหนึ่งจะเป็นการรวบรวมความรู้จากคนชุมชน แต่ก็เห็นว่าด้วยแนวคิดการทำงานที่สัมพันธ์กับหน่วยงานวิชาการภายนอกทำให้อิทธิพลของชุดความรู้จากภายนอกชุมชนเข้ามามีผลต่อการให้ความหมาย “ความเป็นยอง” ของคนภายในชุมชน นอกจากนี้ด้วยโครงการวิจัยท้องถิ่นยังรับเอาชุดความรู้จาก

ภายนอกมาปรับประสานผสมกับความทรงจำของชุมชนผลิตเป็นมาตรฐาน “ความเป็นยอง” ให้กับชุมชนด้วยการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่มีเนื้อหาสาระความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรมและความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนวัดประตูป่าและศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวัดอาทิตย์วัดประตูป่า และที่สำคัญคือการสร้างสิ่งที่เรียกว่า “แนวปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรมที่เหมาะสมของชุมชนคณะศรัทธาวัดประตูป่า” ที่ออกโดยสภาวัฒนธรรมชุมชนวัดประตูป่า อันเป็นผลผลิตจากงานวิจัยที่ระบุว่า เป็นการรื้อฟื้นธรรมเนียมปฏิบัติของชุมชนคนยอบบ้านประตูป่าที่มีมาในอดีต ซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่มีความเรียบง่าย สอดคล้องกับแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ในแนวปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรมที่เหมาะสมของชุมชนคณะศรัทธาวัดประตูป่า เรื่องงานอวมงคล (งานศพ) ข้อที่ 12 การใช้ภาษา ระบุให้พิธีกรให้ภาษาท้องถิ่น (ภาษายอง) หรือภาษาล้านนาที่ใช้พิธีกรต่างกัน ยกเว้นงานพระราชทานเพลิงศพ¹

ประเด็นนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าคณะทำงานของโครงการวิจัยท้องถิ่น มีพยายามที่จะจัดการความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นท้องถิ่นกับรัฐไทย ดังจะเห็นได้จากการให้ความหมายของการรื้อฟื้นธรรมเนียมปฏิบัติที่เรียบง่ายของชาวยองว่าเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดวางที่ทางของการใช้ภาษาถิ่นกับภาษาราชการในโอกาสที่เหมาะสม การที่โครงการวิจัยท้องถิ่นพยายามจัดวางความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นความเป็นยองกับความเป็นไทยแบบราชการ แสดงให้เห็นวิถีคิดที่สำคัญอย่างยิ่งของคณะทำงานที่โครงการวิจัยท้องถิ่น ที่พื้นฐานเป็นอดีตข้าราชการ วิถีคิดในการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นกับราชการจึงเป็นจัดวางความสัมพันธ์ให้ความเป็นท้องถิ่นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของรัฐ ดังนั้น “ความเป็นยอง” ในความหมายของโครงการวิจัยท้องถิ่น จึงเป็นส่วนหนึ่งของ “ความเป็นไทย”

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดถึงการที่สภาวัฒนธรรมชุมชนวัดประตูป่าพยายามเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นชุมชนประตูป่ากับรัฐไทย คือการให้ข้อมูลด้านการเมืองการปกครองของชุมชนประตูป่าที่ระบุหลักสูตรท้องถิ่นที่ใช้สอนเยาวชนของชุมชนประตูป่าในโรงเรียนวัดประตูป่าว่า “ชุมชนประตูป่ามีการปกครองแบบประชาธิปไตย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย” (สุพล ปาละพงษ์ 2552: 17) ซึ่งนอกจากข้อความดังกล่าวแล้วในหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าวยังอธิบายถึงความเป็นมาของชุมชนประตูป่าที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ชาติไทยอีกด้วย ในแง่นี้จึงเห็นได้ว่าสภาวัฒนธรรมชุมชนประตูป่า ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการวางแผนหลักสูตรท้องถิ่น

¹ผู้เขียนเข้าใจว่าในกรณีของงานพระราชทานเพลิงศพ ซึ่งเป็นงานพิธีการตามแบบมาตรฐานของรัฐไทย จึงให้ใช้ภาษาไทยในพิธีพระราชทานเพลิงศพ

ของชุมชนระตุป่า ได้พยายามจะเชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นระตุป่ากับรัฐไทย ในฐานะที่เป็นดินแดนที่อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐไทย

อย่างไรก็ดีการที่สภาวัฒนธรรมชุมชนชาวยอง พยายามประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ให้เป็นส่วนหนึ่งของ “ความเป็นไทย” ทำให้ต้องหันกลับไปพิจารณาถึงความเป็นมาของ สภาวัฒนธรรม ที่ก่อตั้งขึ้นมาตามนโยบายของรัฐที่ต้องการส่งเสริมให้คนในชุมชนที่เป็นเจ้าของ วัฒนธรรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในงานวัฒนธรรมมากขึ้น ในแง่นี้สภาวัฒนธรรมชุมชนวัดระตุป่า จึงดำเนินงานตามนโยบายทางด้านวัฒนธรรมของภาครัฐ โดยพยายามสร้างความหมายให้ วัฒนธรรมชาวยองของชุมชนระตุป่า เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมธรรมไทย รูปธรรมที่เห็นได้อย่าง ชัดเจนถึงความสัมพันธ์ของสภาวัฒนธรรมชุมชนวัดระตุป่ากับหน่วยงานทางด้านวัฒนธรรมของ ภาครัฐ คือ การที่ทางวัฒนธรรมจังหวัดลำพูนให้งบประมาณจำนวนหนึ่งแก่สภาวัฒนธรรมชุมชน ระตุป่าดำเนินงานตามโครงการเฝ้าระวังและสร้างสรรค์วัฒนธรรมของชุมชน โดยทางชุมชนวัด ระตุป่าได้จัดนิทรรศการแสดงผลงานจากโครงการดังกล่าวขึ้นเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2552 ภายใต้นามมี มีการจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมของชาวยองชุมชนระตุป่า และมีการสาธิตภูมิปัญญา ของชาวยอง

ภาพที่ 4.2 บรรยากาศงานจัดนิทรรศการเฝ้าระวังและสร้างสรรค์วัฒนธรรม ชุมชนวัดระตุป่า

ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่าการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ในท้องถิ่นชุมชนระตุ ป่าของสภาวัฒนธรรมชุมชนวัดระตุป่า เป็นกระบวนการที่มีการสร้างพื้นที่ทางการสื่อสารแบบ ใหม่ขึ้นมาเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นยอง เช่น การสร้างพื้นที่การจัดงานกิจกรรมทาง วัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ ในลักษณะของการจัดงานเป็นครั้งคราว เช่น การ “โดยหาฮีตฮอย ฮาก เหง้าจายองระตุป่า” หรือแม้แต่การจัดงานตามโครงการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม ที่ต่างเป็นการ

สร้างพื้นที่ในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนประตู่ป่าขึ้นใหม่ทั้งสิ้น โดยเป็นพื้นที่ที่ไม่เคยมีอยู่เดิมในชุมชน การสร้างพื้นที่ในลักษณะดังกล่าวนี้สัมพันธ์กับการเข้ามาของอิทธิพลจากภายนอก เนื่องจากสภาวัฒนธรรมชุมชนวัดประตู่ป่า ได้รับความช่วยเหลือจากภายนอกเข้ามาดำเนินกิจกรรมการวิจัย ดังนั้นจึงต้องมีการแสดงผลงาน ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะให้รูปแบบของการจัดงานในลักษณะดังกล่าว เพื่อเป็นการแสดงผลงาน โดยภายในงานจะต้องมีส่วนประกอบที่สำคัญสองส่วน คือ ส่วนของการแสดงศิลปวัฒนธรรมและการสาธิตภูมิปัญญาท้องถิ่น กับส่วนของการเสวนาทางวิชาการ

ภาพที่ 4.3 บรรยากาศการจัดนิทรรศการชาวอง
ภายในงานโดยหาฮีตฮอย ฮากเหง้าจาวองประตู่ป่า

โดยสรุปแล้วจึงเห็นได้ว่า การทำงานของสภาวัฒนธรรมชุมชนประตู่ป่า แม้จะเป็นการเคลื่อนไหวของกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นอง” ในระดับชุมชน แต่ก็เป็นการเคลื่อนไหวที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุดความรู้เกี่ยวกับ “ความเป็นอง” ที่ได้มาจากชุมชนวิชาการของศึกษา รวมถึงการได้ทุนสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นทุนสนับสนุนการวิจัยท้องถิ่นจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) หรือทุนในการดำเนินโครงการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด จึงทำให้การทำงานของสภาวัฒนธรรมชุมชนประตู่ป่ามีสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ ทำให้อัตลักษณ์ความเป็นองที่แม้จะเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นชุมชนประตู่ป่า แต่ในขณะเดียวกันก็ถูกให้ความหมายว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย

กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีชุมชนวัดประตูป่า กับการให้ “คุณค่า” วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนประตูป่า

นอกจากกลุ่มสภาวัฒนธรรมชุมชนวัดประตูป่าแล้ว ในชุมชนประตูป่ายังมีกลุ่มบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทในกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” คือกลุ่มกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีชุมชนวัดประตูป่า (ต่อไปผู้เขียนจะเรียกว่า “กลุ่มอนุรักษ์”) ซึ่งเป็นความร่วมมือกันของปราชญ์ชุมชนประตูป่า ที่การริเริ่มของพระปฏิภาณ ฐิริปัญญา พระลูกวัดประตูป่า โดยกลุ่มอนุรักษ์ มีวิสัยทัศน์ของกลุ่มที่ระบุไว้ว่า

กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีชุมชนวัดประตูป่าตั้งเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของชุมชนวัฒนธรรมวัดประตูป่า โดยอาศัยหลักขององค์ความรู้คือ ภูมิปัญญาของชุมชนที่มีอยู่นำมาพัฒนาและให้การส่งเสริมพร้อมกันนั้นยังต้องการให้เกิดการรวมกลุ่มในชุมชนเพื่อประโยชน์ทางการรักษาวัฒนธรรมอันดีของชุมชนไว้ โดยคงความเป็นชุมชนชาวของประตูป่าไว้ให้มากที่สุด การนำผลงานของชาวบ้านออกเสนอต่อสาธารณะ เป็นการแสดงฝีมือด้านหัตถกรรม และวิถีชีวิตของชุมชนเป็นการต่ออายุของวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามไว้ให้ ยั่งยืนและอีกจุดมุ่งหมายหนึ่งที่ต้องการคือการอนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมจาวยอง ประตูป่าไว้ ทั้งภาษาและประเพณีอันดีงาม

วิสัยทัศน์ดังกล่าวของกลุ่มอนุรักษ์ แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน กลุ่มอนุรักษ์จึงเป็นกลุ่มที่ร่วมตัวกันของปราชญ์ชุมชนสาขาต่างๆ และด้วยวิสัยทัศน์ของกลุ่มที่เพื่อต้องการที่จะอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ทางกลุ่มจึงเริ่มเปิดโอกาสในกลุ่มเยาวชนเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มเพื่อมาสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนต่อไปในอนาคต สำหรับการให้ความหมาย “ความเป็นยอง” ของกลุ่มอนุรักษ์ มีความน่าสนใจในแง่ว่าเป็นการให้ความหมายกับ “ความเป็นยอง” ที่เกิดมาจากสำนึกของความเป็นท้องถิ่นอ้างอิงอยู่กับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นชุมชนประตูป่า

“ความเป็นยอง” ของกลุ่มอนุรักษ์จึงเป็นสิ่งที่ประกอบสร้างมาจากประสบการณ์ชีวิตและความทรงจำร่วมกันของคนในชุมชน “ความเป็นยอง” ของกลุ่มอนุรักษ์ จึงออกมาในรูปของการรื้อฟื้นประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวประตูป่า เช่น การรื้อฟื้นประเพณี “สลากยอม” ที่ไม่ได้เป็นเพียงการรื้อฟื้นประเพณีขึ้นมาเท่านั้น หากแต่ยังเป็นการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนประตูป่าด้วยว่าจะจะเป็นภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมการประดิษฐ์สิ่งของตกแต่งต้นสลาก

ย้อม หรือภูมิปัญญาด้านวรรณศิลป์ในการแต่ง “กะโลง” หรือ “คำวฮ้า” เพื่อบรรยายสิ่งของไทยทานที่อยู่บนต้นสลากย้อม อันเป็นรูปแบบวรรณศิลป์ที่มีลักษณะเฉพาะของชาวยอง

พระปฏิภาณ ภูริปัญโญ (สัมภาษณ์ 28 มีนาคม 2553)ประธานกลุ่มอนุรักษ์ฯ อธิบายให้ผู้เขียนฟังว่าประเพณีตาน “สลากย้อม” จะพบเห็นได้ในชุมชนตำบลประตูป่า และชุมชนคนยองบริเวณใกล้เคียงคือในตำบลหนองช้างคืน และตำบลริมปิง นอกนั้นจะไม่พบประเพณีนี้ในพื้นที่อื่นๆ ของจังหวัดลำพูน ประเพณีตาน “สลากย้อม” จึงถือเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนประตูป่าที่บอกเล่าถึงวิถีชีวิตของคนประตูป่าที่มีความชำนาญในหัตถกรรมการจักสานจนสามารถที่จะสร้างต้นสลากย้อมที่มีขนาดสูงกว่า 10 เมตรได้

ที่น่าสนใจก็คือว่าในขณะที่*โครงการวิจัยท้องถิ่น*เป็นการเปิดรับความรู้จากภายนอกเข้ามาสร้างมาตรฐานความรู้ในชุมชน ในทางตรงข้ามการทำงาน*กลุ่มอนุรักษ์ฯ* กลับเป็นการเปิดพื้นที่ชุมชนให้คนภายนอกเข้ามาศึกษา “ความเป็นยอง” เห็นได้จากการเข้ามาศึกษาดูงานประเพณีสลากย้อมของคณะจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ที่ชุมชนประตูป่าได้แสดงออกถึง “ความเป็นยอง” ให้คณะผู้มาศึกษาดูงานได้รับรู้ผ่านประเพณีสลากย้อม และการ “ฟ้อนยอง” ของกลุ่มแม่บ้านชาวยองประตูป่า

ภาพที่ 4.4 บรรยายาศการแสดงฟ้อนยองของชาวชุมชนประตูป่า
ในโอกาสที่ศูนย์มานุษยวิทยา มาศึกษาดูงานด้านวัฒนธรรมในชุมชน

นอกจากจะเปิดพื้นที่ให้คนเข้ามาศึกษาดูงานแล้ว การทำงานของ*กลุ่มอนุรักษ์ฯ*ยังเป็นการนำเอา “ความเป็นยอง” ท้องถิ่นประตูป่าออกไปเผยแพร่ภายนอกชุมชนอีกด้วย เช่น การเข้าร่วม ”กิจกรรมเผยแพร่หลักคุณธรรมในงานบุญเดือนสิบและงานสาทรของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย” ที่จัดโดยกรมศิลปากร เมื่อวันที่ 10-11 กรกฎาคม 2552 ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกาญจนาภิเษก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่นๆ ในกิจกรรมครั้งนั้นชุมชนประตูป่า

เลือกจะนำเสนอ “ความเป็นยอง” ผ่านการแต่งกายแบบชาวยอง และสาธิตการจัดประเพณีตานสลากย้อม ที่มีขั้นตอนตั้งแต่การตกแต่งดาเครื่องไทยทาน จนถึงการ “คว่ำย่า” บท “กะโลง” เพื่อสาธิตให้ผู้เข้าชมงานได้เห็นถึงวิถีชีวิตและประเพณีของชาวยองประตูป่า

ภาพที่ 4.5 การเผยแพร่วัฒนธรรมของชาวยองประตูป่า ณ พิพิธภัณฑ์กาญจนานิกะ จ.ปทุมธานี

นอกจากการเปิดพื้นที่ให้คนเข้ามาศึกษาและเข้าร่วมกิจกรรมด้านวัฒนธรรมร่วมกับภายนอกชุมชนแล้ว กลุ่มอนุรักษ์ฯ ยังจัดทำเว็บไซต์ <http://watpratupa.com> เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับคนยอง และกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ทั้งนี้ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่าการเผยแพร่ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับคนยองในเว็บไซต์ของวัดประตูป่า ส่วนหนึ่งเป็นข้อมูลจากบทความที่เกี่ยวกับคนยอง ที่เขียนโดยนักวิชาการและคอลัมน์นิสต์ที่ถูกเผยแพร่ตามสื่อต่างๆ มาก่อนหน้านี้ และอีกส่วนเป็นข้อมูลเกี่ยวกับคนยองประตูป่า ที่นำข้อมูลมาจากงานวิจัยของโครงการวิจัยท้องถิ่น หากแต่ในเว็บไซต์ได้มีการเพิ่มข้อมูลเกี่ยวกับจดหมายเหตุชุมชนประตูป่าไว้ด้วย ซึ่งเป็นการบันทึกข้อมูลทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับชุมชนประตูป่า ตั้งแต่ในยุคการเข้ามาตั้งถิ่นฐานจนถึงปัจจุบันว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้างในชุมชนประตูป่า ซึ่งข้อมูลในจดหมายเหตุส่วนใหญ่จะได้จากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุในชุมชนและนำมาจดบันทึกไว้ในเว็บไซต์ของทางวัด ในส่วนที่เกี่ยวกับชุมชนประตูป่ายังมีข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่นของชุมชนอีกด้วย

นอกจากข้อมูลแล้วส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งคือส่วนที่เป็นภาพถ่ายกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ที่จะมีการนำภาพถ่ายเผยแพร่ในเว็บไซต์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งนอกจากปัจจุบันแล้วยังเก็บรวบรวมรูปภาพที่เล่าเรื่องราวในอดีตของชุมชนไว้ด้วย พระปฎิภาณ ภูริปัญญา (สัมภาษณ์ 28 มีนาคม 2553) ให้ข้อมูลกับผู้เขียนว่าภาพเก่าที่อยู่ในเว็บไซต์ของทางวัด ได้มาจากการเข้าไปขอรูปถ่ายจากคนในชุมชนมาทำสำเนาและจัดเก็บไว้ในเว็บเพื่อเป็นประวัติศาสตร์ของชุมชน

ภาพที่ 4.6 หน้าเว็บไซต์ของชุมชนวัดประตูป่า

อย่างไรก็ดีผู้เขียนพบข้อความที่หน้าสนใจในหน้าเว็บส่วนที่นำเสนอผลงานและกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์ มีข้อความว่า “ไถลื้อ ฮ่อมดินและแผ่นดินฟ้าเดียวกัน งามแต่ยิ่งแล ไทยอง ลอแฮ่มบ่ เมินนาน จะฮ่อมม่วงันนื้อนายเฮย” (ไถลื้อรวมแผ่นดินแผ่นดินฟ้าเดียวกัน งดงามยิ่ง ไทยองรออีก ไม่นาน จะรวมกันสนุกสนาน) ข้อความดังกล่าวนี้มีความน่าสนใจในแง่ที่ว่าคนในชุมชนท้องถิ่นประตูป่ารับรู้ถึงความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ระหว่างไถลื้อกับคนของ พระปฏิภาณ ภูริปัญโญ (สัมภาษณ์ 28 มีนาคม 2553) ในฐานะผู้ดูแลเว็บไซต์ ได้ข้อมูลกับผู้เขียนในประเด็นนี้ว่า ตัวท่านเองเป็นคนคิดข้อความนี้ขึ้น เพื่อสื่อความหมายว่าไถลื้อกับคนของเป็นพี่น้องกันมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันทางชาติพันธุ์ ดังนั้นเมื่อไถลื้อมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรและมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับไถลื้อจนเป็นที่ยอมรับได้ วันหนึ่งก็หวังว่าคนของของเราจะรวมตัวกันและมีกิจกรรมอนุรักษ์ความเป็นของให้เป็นที่ยอมรับได้ ประเด็นของการต้องการสื่อสารถึงความสัมพันธ์ของคนไถลื้อและคนของยังให้เห็นได้การใช้ “เรือสะเปาคำ” ซึ่งเป็นลวดลายบนผ้าทอของไถลื้อ มาเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มอนุรักษ์

ภาพที่ 4.7 เรือสะเปาคำสัญลักษณ์ของกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีชุมชนวัดประตูป่า

การนำเสนอ “ความเป็นยอง” ของกลุ่มอนุรักษ์ฯ จึงเป็นการนำเสนอที่ให้ “คุณค่า” กับความเป็นท้องถิ่น ด้วยการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีฐานะเป็น “ความรู้” ของคนในชุมชนที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์และสืบทอด กระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ของกลุ่มอนุรักษ์ฯจึงเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับ “ภูมิปัญญา” ในชุมชนท้องถิ่น มากกว่าการดำเนินงานของโครงการวิจัยท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญกับชุดความรู้ภายนอกมากกว่า

อย่างไรก็ดีไม่ได้หมายความว่ากลุ่มอนุรักษ์ฯ จะไม่เปิดรับชุดความรู้ที่มาจากภายนอก หากแต่เป็นการนำเอาความรู้จากภายนอกเข้ามาสร้างคุณค่าให้กับความเป็นท้องถิ่น ดังเช่น การอนุรักษ์โบราณสถานในชุมชน กลุ่มอนุรักษ์ฯได้นำชุดความรู้จากคณาจารย์คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่กำลังดำเนินโครงการวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยของยงในพื้นที่จังหวัดลำพูน มาสร้างคุณค่าให้กับอุโบสถหลังเก่าอายุกว่า 130 ปีของวัดประตูป่า จากเดิมที่คนในชุมชนบางส่วนเห็นว่าควรรื้อทิ้งและสร้างใหม่ แต่เมื่อกลุ่มอนุรักษ์ฯนำความรู้จากภายนอกเข้ามาพร้อมกับกลุ่มนักวิชาการที่มาศึกษาสถาปัตยกรรมของอุโบสถวัดประตูป่า อุโบสถที่มีสภาพทรุดโทรมก็ถูกสร้างคุณค่าให้เป็นต้นแบบของสถาปัตยกรรมของชาวยองในลำพูน แนวคิดของคนในชุมชนที่ต้องการรื้อทิ้งและสร้างใหม่ก็เปลี่ยนเป็นแนวคิดที่จะบูรณะอุโบสถหลังเก่าให้ทรงคุณค่าเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชาวยองในชุมชนต่อไป

ภาพที่ 4.8 การบูรณะพระอุโบสถฝีมือช่างชาวยอง ของวัดประตูป่า

ทั้งนี้การบูรณะอุโบสถเป็นการอนุรักษ์ที่พยายามรักษารูปแบบทางศิลปะดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด โดยได้แนวคิดในการทำงานมาจากกระบวนการทำงานอนุรักษ์โบราณสถานของ ชุมชนวัดปงสนุก จังหวัดลำปาง ทั้งวิธีคิดและการใช้ช่างฝีมือกลุ่มเดียวกับวัดปงสนุกมาบูรณะพระอุโบสถของชุมชนประตูป่า ในกรณีนี้จึงเป็นการนำเอาความรู้จากภายนอกที่ถูกศึกษาโดยนักวิชาการมาสร้าง

“คุณค่า” ให้กับชุมชนท้องถิ่น ให้คนในท้องถิ่นได้เห็นถึงคุณค่าของสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าและบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของชุมชน นอกจากนี้โบสถ์แล้วหอธรรมวัดประตูป่ายังได้ขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากรให้เป็นโบราณสถานที่บ่งบอกถึงศิลปะชาวองอีกด้วย

นอกจากการเปิดรับความรู้จากกลุ่มนักวิชาการ จากคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่แล้ว กลุ่มอนุรักษ์เองยังเข้าร่วมเครือข่ายพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นล้านนา จนมีแนวคิดจะจัดทำพิพิธภัณฑสถานเหมือน โดยใช้เว็บไซต์ของวัดเป็นพื้นที่จัดแสดง โบราณวัตถุของทางวัด และแสดงข้าวของเครื่องใช้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวองประตูป่า ซึ่งในขณะนี้ได้เริ่มดำเนินโครงการด้วยการถ่ายภาพโบราณวัตถุภายในวัดไว้บางส่วนเพื่อเตรียมนำมาจัดทำเป็นพิพิธภัณฑสถานเหมือน แนวคิดการจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานของชุมชนประตูป่านี้นี้ หากย้อนกลับไปในช่วงที่มีการดำเนินโครงการวิจัยท้องถิ่น ก็มีแนวคิดในการจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นของชุมชนเช่นกัน โดยมีการเขียนโครงการของบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลประตูป่าเป็นที่ และได้รับการอนุมัติงบประมาณมาส่วนหนึ่งแล้ว แต่โครงการดังกล่าวก็ล้มเลิกไปจากปัญหาในแง่ของการบริหารจัดการ ในเรื่องของ การดูแลข้าวของที่จะนำมาจัดแสดง กลุ่มอนุรักษ์จึงเปลี่ยนแนวคิดจากการสร้างพิพิธภัณฑสถาน มาทำพิพิธภัณฑสถานนอกจากจะลดปัญหาด้านการบริหารจัดการสิ่งแสดงในพิพิธภัณฑสถานแล้ว พิพิธภัณฑสถานยังสามารถที่จะเข้าถึงคนได้มากกว่า (พระปฏิภาณ ภูริปัญญา สัมภาษณ์ 28 มีนาคม 2553)

แม้ทั้งสองกลุ่มจะมีแนวทางในการทำงานที่แตกต่างกัน แต่ก็ไม่ได้ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งกันในชุมชน ในประเด็นนี้ผู้เขียนพบว่าทั้งสองกลุ่มอาจมีแนวทางการทำงานที่แตกต่างกันบ้างในระดับหนึ่ง เนื่องจากได้อิทธิพลทางความคิดในการทำงานที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในขณะที่กลุ่มสภาวัฒนธรรมชุมชนวัดประตูป่าประกอบด้วยกลุ่มข้าราชการ ได้แนวคิดการเคลื่อนไหวมาจากชุมชนวิชาการด้าน “ยอการศึกษา” จึงทำให้การทำงานยังติดอยู่กับรูปแบบของระบบ เช่น การออกระเบียบบด้ายวัฒนธรรมของชุมชนประตูป่า ซึ่งแนวทางนี้ดูจะเป็นแนวทางที่พยายามจะครอบงำวัฒนธรรมของชุมชนให้เป็นที่ไปตามแนวทางของสภาวัฒนธรรมชุมชนวัดประตูป่า

ขณะที่แนวทางการทำงานของกลุ่มอนุรักษ์ เป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอยู่ในชุมชน โดยให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งการที่กลุ่มอนุรักษ์ มีแนวคิดเช่นนี้เนื่องจากได้แนวคิดมาจากกลุ่มนักวิชาการสายองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านการอนุรักษ์ประเพณีและภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น ที่มีหลักการในหารทำงานที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนตัวเอง ในแง่นี้จึงทำให้ทั้งสองกลุ่มมีแนวทางการทำงานที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ดีแม้แนวทางการทำงานจะแตกต่างกัน แต่ผู้เขียนไม่พบว่าทั้งสองกลุ่มจะมีความขัดแย้งกันในแง่ของผลประโยชน์ ทำให้ลักษณะของการทำงานของทั้งสองกลุ่มยังคงเป็นการทำงานที่เมื่อมีกิจกรรมสำคัญในชุมชนก็ต่างมาให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ผู้ที่มิบทบาทในการประสานการทำงานของทั้งสองกลุ่มก็คือพระครูไพศาลธรรมานุสิฐ เจ้าอาวาสวัดประตูป่า ซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในการทำงานของทั้งสองกลุ่ม กล่าวคือ ด้านหนึ่งท่านพระครูเป็นหนึ่งในคณะวิจัยของโครงการวิจัยท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็มีบทบาทเป็นที่ปรึกษาให้กับกลุ่มอนุรักษ์ด้วย

การที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงสถานการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนประตูป่ามาข้างต้น ก็เพื่อนำเสนอให้ภาพของการเคลื่อนไหวของกลุ่มสังคมกลุ่มต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ในชุมชนประตูป่าทั้งการเชื่อมโยงชุดความรู้จากภายนอกเข้ามาผสมผสานกับประสบการณ์ชีวิตและความทรงจำของผู้คนในชุมชนประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ที่สัมพันธ์กับงานทางวิชาการที่ถูกผลิตขึ้นโดยนักวิชาการและปัญญาชนท้องถิ่น กับการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ที่สัมพันธ์อยู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่นประตูป่า สถานการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวนี้จะมีผลอย่างยิ่งต่อการรับรู้ความหมาย “ความเป็นยอง” ของคนที่อยู่ในชุมชนประตูป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเยาวชนที่มีบทบาทน้อยมากในกระบวนการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ที่เคลื่อนไหวอยู่ในชุมชน การรับรู้ “ความเป็นยอง” ของกลุ่มเยาวชนจึงเป็นการรับรู้ในฐานะผู้รับสารที่รับรู้ “ความเป็นยอง” จากสิ่งที่ผู้ใหญ่ในชุมชนประกอบสร้างขึ้นมา และการรับรู้ดังกล่าวก็จะมีผลต่อการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ในมุมมองของกลุ่มเยาวชนอีกด้วย การศึกษาถึงสถานการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ในชุมชนวัดประตูป่า จึงเป็นการศึกษาเพื่อที่จะได้รู้ว่ากลุ่มเยาวชนประตูป่าอยู่ภายใต้บริบทใดของชุมชนประตูป่า ซึ่งก็เห็นแล้วว่ากลุ่มเยาวชนประตูป่าอยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่มีการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ที่หลากหลาย จึงน่าสนใจว่ากลุ่มเยาวชนจะเลือกรับรู้ “ความเป็นยอง” ในชุดไหน และจะมีการต่อรองกับ “ความเป็นยอง” ชุดอื่นๆที่ดำรงอยู่ในชุมชนของตนอย่างไร

(2)

“ตัวตน” ละอ่อนยองประตูป่า: ภูมิหลัง พื้นฐานชีวิตและประสบการณ์

เนื่องจากในการศึกษาเชิงทดลองด้วยการจัดกิจกรรมฝึกอบรมการผลิตสารคดี กลุ่มเป้าหมายในการฝึกอบรม คือ กลุ่มเยาวชนในชุมชนประตูป่า ในหัวข้อนี้จึงจะเป็นการนำเสนอให้เห็น “ตัวตน” ของกลุ่มเยาวชนทั้งในแง่ของพื้นฐานชีวิตและประสบการณ์ และบทบาทของกลุ่มเยาวชนในกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ของชุมชนประตูป่า ทั้งนี้การทำ

ความเข้าใจ “ตัวตน” ของกลุ่มเยาวชนนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์ถึงการรับรู้ ความหมายและประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ของกลุ่มเยาวชนประตูป่าที่จะกล่าวถึงในบทต่อไป

อย่างไรก็ดีในบทนี้ผู้เขียนได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนแรก เป็นการนำเสนอถึงพื้นฐานชีวิตและประสบการณ์ทางสังคมของกลุ่มเยาวชนชุมชนประตูป่า และส่วนที่ สอง เป็นการนำเสนอให้เห็นถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของกลุ่มเยาวชนในกระบวนการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ในท้องถิ่นชุมชนวัดประตูป่า โดยในแต่ละส่วนมีรายละเอียดที่น่าสนใจดังนี้

ภูมิหลัง พื้นฐานชีวิตและประสบการณ์ของกลุ่มเยาวชนชุมชนประตูป่า

ผู้เขียนเลือกกลุ่มเยาวชนประตูป่าเป็นกลุ่มเป้าหมายในการฝึกอบรบอบรมผลิตสารคดี ชุมชน ก็ด้วยเหตุผลที่ว่าประตูป่าเป็นชุมชนที่มีการรวมตัวของกลุ่มเด็กและเยาวชนอยู่แล้วในระดับหนึ่ง โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางผ่านกิจกรรมการศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ขณะเดียวกันภายในชุมชนเองกำลังอยู่ในช่วงของความพยายามที่จะรวมกลุ่มเยาวชนเข้ามาเป็นอาสาสมัครของ “กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีชุมชนวัดประตูป่า” ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำ เพื่อรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนประตูป่า ผู้เขียนจึงเห็นว่าพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมในแง่ที่มีการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนอยู่แล้วในระดับหนึ่ง ทำให้ง่ายต่อการหา กลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมฝึกอบรบ อย่างไรก็ตามจากการที่ผู้เขียนได้ร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชนประตูป่า ทำให้ผู้เขียนพบว่ากลุ่มเยาวชนประตูป่ามีพื้นฐานชีวิตและประสบการณ์ทางสังคมที่น่าสนใจดังนี้

ประการแรก ผู้เขียนพบว่าโดยพื้นฐานครอบครัวของกลุ่มเยาวชนชุมชนประตูป่า ส่วนใหญ่จะมีฐานะปานกลางค่อนข้างดี เนื่องจากชุมชนประตูป่าเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองลำพูนมากนัก ความเจริญจากตัวเมืองลำพูนจึงเข้ามาถึงชุมชนประตูป่า พ่อแม่ของกลุ่มเยาวชนส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพค้าขาย และมีบางครอบครัวพ่อแม่มีอาชีพรับราชการ อย่างไรก็ตามเนื่องจากชุมชนประตูป่าเพื่อพื้นที่เกษตรกรรมสวนลำไย จึงมีบางครอบครัวเป็นเกษตรกรสวนลำไย

อย่างไรก็ดีในแง่ของพื้นที่เพดั้งเดิมของกลุ่มเยาวชน ผู้เขียนพบว่าแม้กลุ่มเยาวชนส่วนใหญ่ของชุมชนประตูป่า จะมีพื้นเพเดิมเป็นเป็นในชุมชนท้องถิ่นประตูป่าอยู่ก่อนแล้วก็ตาม แต่ก็มีเยาวชนบางคนที่ไม่ได้มีพื้นเพเป็นคนในชุมชนท้องถิ่นประตูป่า แต่เพิ่งย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานพร้อมกับผู้ปกครองที่เข้ามาประกอบอาชีพในจังหวัดลำพูน ในแง่นี้ทำให้สำนึกที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นประตูป่าของกลุ่มเยาวชนมีความแตกต่างกัน เพราะในขณะที่กลุ่มเยาวชนส่วนใหญ่ที่มีพื้นเพเดิมเป็นคนในท้องถิ่น จะมีความรู้สึกร่วมกันในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนประตูป่า ที่มีสายสัมพันธ์กับ

ผู้คนในระดับต่างๆ ของชุมชนประตูป่า เยาวชนกลุ่มนี้จึงมีสำนึกของความเป็นท้องถิ่นชุมชนประตูป่าที่เข้มข้น เพราะสามารถที่จะสืบหาสายสัมพันธ์กับคนในชุมชนได้ ไม่ว่าจะ เป็นสายสัมพันธ์ทางเครือญาติ หรือสายสัมพันธ์ทางสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน

ขณะที่เยาวชนบางส่วนที่ไม่ได้มีพื้นเพเดิมเป็นคนในท้องถิ่นประตูป่า ก็มีระดับของความรู้สึกที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนท้องถิ่นประตูป่า น้อยกว่ากลุ่มที่มีพื้นเพเดิมอยู่ในชุมชน ดังจะเห็นได้ว่าเด็กกลุ่มนี้ไม่ได้ให้ความหมายว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เช่น กรณีของ “น้องแพรว” ซึ่งเพิ่งย้ายตามพ่อแม่เข้ามาอยู่ในชุมชนบอกกับผู้เขียนถึงตัวตนของตนเองในชุมชนท้องถิ่นประตูป่าว่า “หนูไม่ใช่คนประตูป่าค่ะ เพิ่งย้ายมาอยู่ค่ะ เลยไม่รู้อะไรเลยเกี่ยวกับประตูป่า” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเยาวชนในกลุ่มนี้ไม่ได้มีความรู้สึกร่วมในฐานะที่เป็นคนในชุมชนประตูป่า

นอกจากนี้ยังมีเยาวชนบางส่วนที่แม้จะมีพื้นเพเดิมเป็นคนท้องถิ่นชุมชนประตูป่า แต่ออกไปตั้งถิ่นฐานอยู่ต่างถิ่น เมื่อกลับเข้ามาในชุมชนแม้กลุ่มเยาวชนกลุ่มนี้จะให้ความหมายกับตัวตนของตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนประตูป่า โดยสามารถที่จะสืบหาสายหาความสัมพันธ์ทางเครือญาติภายในชุมชนได้ก็ตาม แต่กลุ่มเยาวชนกลุ่มนี้ก็ถูกให้ความหมายจากเพื่อนๆ ที่อยู่ในชุมชนว่าไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เพราะออกจากชุมชนไปอยู่ที่อื่นแล้ว ดังกรณีที่กลุ่มเยาวชนมีทัศนคติต่อตัวตนของ “น้องแดงโม” ที่ย้ายออกไปอยู่ที่จังหวัดสุพรรณบุรี และมีโอกาสกลับมาเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรบว่า “มันใจคนบ้านเขาดีไหน ถ้ามั่นลอ่ มันฮู้ฮะหยังผ่อง มันไปอยู่ตี่อื่นตั้งเมิน”

จากข้อสังเกตดังกล่าวข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่ากลุ่มเยาวชนประตูป่า มีความหลากหลายในแง่ของสำนึกที่มีต่อชุมชนประตูป่า กล่าวคือ ในขณะที่ส่วนใหญ่สามารถสืบหาสายสัมพันธ์กับผู้คนในชุมชนได้ก็จะมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนประตูป่า ขณะที่บางส่วนที่ไม่สามารถสืบหาสายสัมพันธ์กับผู้คนในชุมชนได้ก็จะมีความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน หากแต่ก็มีบางกลุ่มแม้จะรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน แต่ก็ถูกให้ความหมายจากเพื่อนๆ เยาวชนด้วยกันว่าไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

ประการที่สอง เป็นการรับรู้ถึงตัวตน “ความเป็นยอง” ของกลุ่มเยาวชนประตูป่า ที่มีความน่าสนใจในแง่ที่ว่าแม้กลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม จะไม่แสดงออกเลยถึงรูปแบบทางวัฒนธรรมของความเป็นยองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงเอกลักษณ์ด้านภาษาด้วยการอู้กายอง แต่จากการที่ผู้เขียนอยู่ร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชนจึงพบว่า ในแง่ของสำนึกของความเป็นยอง เยาวชนส่วนใหญ่มีสำนึกต่อตัวตนของตนเองว่าเป็นคนยอง

อย่างไรก็ดีสำนึกดังกล่าวมีสัมพันธ์กับสำนึกของการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน กล่าวคือกลุ่มเยาวชนที่สามารถสืบหาสายสัมพันธ์กับผู้คนในชุมชนท้องถิ่นประตูป่าได้และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่ง

ของชุมชน จะมีสำนึกด้วยว่าตนเองเป็นคนยอง ขณะที่กลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้มีสำนึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนก็จะมีสำนึกว่าตนเองเป็นคนยอง ในประเด็นนี้แสดงให้เห็นกลุ่มเยาวชนรับรู้ว่าคุณชุมชนประจวบเป็นชุมชนของชาวยอง

ที่น่าสนใจก็คือว่าการให้ความหมายกับ “ความเป็นยอง” ของกลุ่มเยาวชน มีความสัมพันธ์กับเชื้อสายของกลุ่มเยาวชนเอง เช่น การให้ความเห็นว่าตนเองเป็นคนยองเพราะมีพ่อแม่เป็นคนยอง หรือในบางกรณีถ้ามีพ่อหรือแม่เป็นคนยองก็จะนิยามตัวตนเองว่าเป็น “ลูกครึ่ง” คนยอง ขณะที่กลุ่มที่พ่อแม่ไม่ได้เป็นคนยองแต่เป็นคนเมืองก็จะนิยามตัวตนของตัวเองว่าเป็นคนเมือง แต่สำหรับกลุ่มนี้แม้จะนิยามตัวเองว่าเป็นคนเมือง แต่ในแง่ของสำนึกของการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เยาวชนกลุ่มนี้ยังมีสำนึกว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโดยให้เหตุผลว่าคนยองกับคนเมืองก็เป็นคนเหนือเหมือนกันและอยู่ในประจวบเหมือนกัน

นอกจากนี้ผู้เขียนยังพบว่า กลุ่มเยาวชนให้เหตุผลกับการไม่แสดงออกถึงรูปแบบทางวัฒนธรรมทางภาษาของคนยองหรือ การไม่ “อู้กายยอง” ของตนว่าการที่พวกเขาอู้กายยองไม่ได้มีเหตุผลมากจากการที่ไม่มีใครในชุมชนสอนให้เข้าอู้กายยอง เพราะในระดับครอบครัวของกลุ่มเยาวชนเองแม้จะมีการให้ภาษายองกันภายในครอบครัว แต่พ่อแม่หรือปู่ย่าตายายของกลุ่มเยาวชนก็จะไม่ใช่ภาษายองกับเยาวชน

อย่างไรก็ดีถึงแม้กลุ่มเยาวชนที่เป็นคนยองจะอู้กายยองไม่ได้ แต่ได้หมายความว่าพวกเขาและเธอเหล่านั้นไม่มีสำนึกถึงความเป็นยอง หากแต่สำนึกถึงความเป็นยองของกลุ่มเยาวชนไม่ได้แสดงออกมามีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นที่เข้ากันโดยทั่วไปว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวยอง แต่วิถีคิดและสำนึกของกลุ่มเยาวชนยังคงรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นยอง ในประเด็นดังกล่าวนี้ผู้เขียนพบข้อสังเกตที่น่าสนใจเกี่ยวกับการอธิบายถึง ตัวตน “ความเป็นยอง” ของกลุ่มเยาวชนว่า แม้จะไม่ได้อู้กายยองแต่การอู้กายเมืองของกลุ่มเยาวชนก็มีสำเนียงหรือคำศัพท์ที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของความเป็นยองอยู่ด้วย ดังที่ “แคท” อธิบายให้ผู้เขียนฟังว่า

แต่เวลาอู้เมืองนี่ก็มีสำเนียงยองโตนะ อย่าง “หลวง” เนี่ย ถ้าคนเมืองก็จะว่า “หลวง” แม่นก้อ แต่ถ้าเป็นคนยองจะออกเสียงว่า “โหลง” อย่าง “ปอยหลวง” คนยองจะว่า “ปอยโหลง”

ประการที่สาม ผู้เขียนพบว่ากลุ่มเยาวชนประจวบมีประสบการณ์ชีวิตที่หลากหลาย ทั้งประสบการณ์ที่มีร่วมกันคนในชุมชน และประสบการณ์ที่กลุ่มเยาวชนได้มาจากภายนอกชุมชน ซึ่งความหลากหลายของประสบการณ์ของกลุ่มเยาวชนนี้จะมีผลต่อการรับรู้ความหมายและการ

ประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ซึ่งจากการร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชนผู้เขียนพบว่ากลุ่มเยาวชน
 ประตุปามีประสบการณ์ชีวิตที่น่าสนใจดังนี้

ผู้เขียนเห็นว่าเนื่องจากกลุ่มเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของผู้คนในชุมชนท้องถิ่นประตุปา ในแง่
 กลุ่มเยาวชนจึงมีประสบการณ์ร่วมกับผู้ในชุมชน ดังนั้นเมื่อสถานการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม
 ของชุมชนประตุปา กำลังมีการเคลื่อนไหวของกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็น
 ยอง” กลุ่มเยาวชนจึงมีประสบการณ์ร่วมกับ “ความเป็นยอง” ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นโดยกลุ่มสังคม
 กลุ่มต่างๆ ในชุมชนประตุปา

อย่างไรก็ดีในอีกด้านหนึ่งผู้เขียนพบว่า เนื่องจากชุมชนประตุปาอยู่ห่างจากในเมืองลำพูน
 ไม่มากนัก สภาพของชุมชนประตุปาจึงมีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบทในแง่ที่กลุ่มเยาวชนส่วนใหญ่
 ของชุมชนประตุปาจึงนำเอาประสบการณ์ที่ได้รับจากภายนอกชุมชนเข้ามาต่อรองกับประสบการณ์
 ที่ได้รับจากภายในชุมชนด้วย โดยจะพบว่าประสบการณ์จากภายนอกที่กลุ่มเยาวชนได้รับรู้มานั้น
 จะเป็นประสบการณ์จากการศึกษาที่กลุ่มเยาวชนส่วนใหญ่ของชุมชนประตุปา ต่างออกไปศึกษา
 ต่อในโรงเรียนภายในตัวเมืองจังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลาย ดังนั้นกลุ่มเยาวชนจึง
 ได้รับประสบการณ์ที่มีความหลากหลายจากภายนอกชุมชน ที่จะเข้ามาต่อรองกับประสบการณ์ที่
 รับรู้จากภายในชุมชน

ในแง่ของประสบการณ์ของกลุ่มเยาวชนนี้ยังพบอีกด้วยว่า เยาวชนบางคนของชุมชน
 ประตุปามีประสบการณ์ชีวิตที่มากกว่าประสบการณ์ที่ได้จากภายในชุมชนและภายในเมือง
 ลำพูน เพราะเยาวชนบางคนย้ายจากที่อื่นเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชน เช่น กรณีของ “น้องแพรว”
 หรือบางคนที่ย้ายถิ่นฐานออกไปนอกชุมชนเช่น “แดงโม” แต่ที่น่าสนใจก็คือเยาวชนประตุปาบางคน
 ที่แม้จะยังอยู่ในชุมชน แต่ก็มีโอกาสได้ไปรับรู้ประสบการณ์จากภายนอก เช่น กรณีของ “ฝ้าย” ที่
 เป็นตัวแทนของโรงเรียน ในการประกวดโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่มีโอกาสเดินทางไป
 แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับกลุ่มเยาวชนในพื้นที่อื่นๆ หลายพื้นที่ ประกอบกับตัวของ “ฝ้าย” เอง
 เป็นเด็กกิจกรรม จึงมีโอกาที่จะเป็นตัวแทนของชุมชนไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนอื่นๆ ด้วย
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ทั้งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์
 ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ในแง่นี้ทำให้ “ฝ้าย” ได้รับเอาแนวคิดจากภายนอกชุมชนเข้ามาต่อรอง
 กับการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ภายในชุมชน

ดังที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า กลุ่มเยาวชนประตุปามีความหลากหลายทั้งในแง่ของ
 พื้นฐานชีวิตและประสบการณ์ ซึ่งความหลากหลายดังกล่าวนี้จะมีส่วนสำคัญในการประกอบสร้าง
 “ความเป็นยอง” ของกลุ่มเยาวชนประตุปา ที่จะนำเอาประสบการณ์ที่หลากหลายมาต่อรองกันเพื่อ

ประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ขึ้นใหม่จากวิถีคิดของกลุ่มเยาวชนเอง ซึ่งอาจมีบางส่วนที่สอดคล้องกับ “ความเป็นยอง” ที่ถูกประกอบสร้างมาก่อนหน้านี้โดยกลุ่มผู้ใหญ่ หรืออาจแต่ต่างไปจาก “ความเป็นยอง” ที่ดำรงอยู่ในสังคมท้องถิ่นเมืองลำพูน

บทบาทของกลุ่มเยาวชนในกระบวนการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ในชุมชนประตูป่า

เนื่องจากชุมชนประตูป่าเป็นชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวของกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ดังนั้นในแง่หนึ่งจึงควรพิจารณาถึงบทบาทของกลุ่มเยาวชนในชุมชนประตูป่าที่มีต่อกระบวนการดังกล่าว เพราะจะมีส่วนสำคัญในการศึกษาถึงการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ของกลุ่มเยาวชนที่จะกล่าวถึงในบทต่อไป

สำหรับบทบาทของกลุ่มเยาวชนประตูป่าที่มีต่อกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ที่เคลื่อนไหวอยู่ในชุมชนประตูป่า ผู้เขียนพบว่า กลุ่มเยาวชนมีบทบาทเป็นเพียงผู้รับรู้ความหมาย จากกระบวนการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ที่ดำเนินการโดยกลุ่มผู้ใหญ่ในชุมชน โดยไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ไม่ว่าจะในรูปแบบใด กลุ่มบุคคลกลุ่มต่างๆ ที่เคลื่อนไหวประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ในชุมชนประตูป่าไม่ได้เปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชนเข้าไปใช้พื้นที่ทางการสื่อสารรูปแบบต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนในการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ผ่านมุมมองของกลุ่มเยาวชนเลย ดังนั้น “ความเป็นยอง” ที่ถูกประกอบสร้างในชุมชนประตูป่าจึงเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นโดยกลุ่มผู้ใหญ่ที่มีอำนาจในการประกอบสร้างความหมาย

ในประเด็นนี้ข้อข้อสังเกตว่าการที่กลุ่มผู้ใหญ่ไม่เปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” นั้นเนื่องมาจากกลุ่มผู้ใหญ่มีทัศนคติว่า กลุ่มเยาวชนไม่มีความสนใจใน “ความเป็นยอง” ดังจะเห็นได้จากความคิดเห็นของแม่ช้อยันที่ว่า “บ่ก็ยอง แม่ก็ยอง แต่ละอ่อนหนูนี้เขาอู้ยงบ่ไจ้ได้” จากทัศนคติดังกล่าวนี้อาจทำให้กลุ่มผู้ใหญ่ละเลยที่จะสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้กลุ่มเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ร่วมกับชุมชน

อย่างไรก็ดีในระหว่างที่ผู้เขียนเข้าไปทำการจัดกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเยาวชน พบว่าขณะนี้เริ่มมีความพยายามของกลุ่มสังคมบางกลุ่มในชุมชนประตูป่า ที่จะเปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ดังจะเห็นได้จากความพยายามของพระปฎิภาณ ที่เปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชนเข้ามาเป็นอาสาสมัครของกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีชุมชนวัดประตูป่า ซึ่งถือว่าเป็นความพยายามริเริ่มที่มีความน่าสนใจในแง่ที่จะเป็นการเปิดโอกาสและสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้กลุ่มเยาวชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประกอบสร้างความเป็นยอง

จากการที่กลุ่มเยาวชนในชุมชนประตู่ป่าไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ความเป็นยอง ในการศึกษา ผู้เขียนจึงเข้าไปสร้างสถานการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมภายในชุมชนประตู่ป่า ด้วยการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้กลับกลุ่มเยาวชนได้มีโอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ผ่านการจัดกิจกรรมศึกษาเชิงทดลองในรูปแบบของการฝึกอบรมการผลิตสารคดีชุมชน

อย่างไรก็ดีเนื่องจากมีเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมถึง 19 คน ผู้เขียนจึงได้แบ่งกลุ่มเยาวชนออกเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบได้ด้วยเยาวชนที่มีอายุ ประสบการณ์ และความรู้แตกต่างกัน เพื่อให้แต่ละกลุ่มได้ใช้ความหลากหลายของวัยและประสบการณ์ให้เป็นประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน โดยที่มีชื่อกลุ่มและรายชื่อสมาชิกแต่ละกลุ่มดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 ชื่อกลุ่ม conservation มีสมาชิกในกลุ่มทั้งหมด 7 คน ได้แก่

- (1) ด.ญ. รัตติยากร ปินตาธรรม (บิว) อายุ 14 ปี
- (2) ด.ช. ศุภักษร ลอติเลิศ (พิตเตอร์) อายุ 13 ปี
- (3) ด.ช. นฤเบศ คำวินิจ (เจมมี่) อายุ 10 ปี
- (4) ด.ญ. ทิพย์รัตน์ อริวรรณ (แป้ง) อายุ 14 ปี
- (5) น.ส. ณัฐพร คำชา (หนึ่ง) อายุ 16 ปี
- (6) น.ส. ศศิภาญจน์ จิตตวงษา (ฝ้าย) อายุ 16 ปี
- (7) ด.ญ. อินทิรา ชันนารัตน์ (กวาง) อายุ 13 ปี

กลุ่มที่ 2 ชื่อกลุ่ม ณ ประตู่ป่า มีสมาชิกในกลุ่มทั้งหมด 7 คน ได้แก่

- (1) ด.ญ. ปรียากมล กุลณี (ออย) อายุ 13 ปี
- (2) ด.ญ. อาริศา ศรีตานุตร (แคท) อายุ 14 ปี
- (3) ด.ช. ธยญูฒิ กันทะวงส์ (ธัญ) อายุ 13 ปี
- (4) ด.ญ. อัญญา พงศ์หล้า (อัญ) อายุ 13 ปี
- (5) ด.ญ. พุทธิดา ชนะญาติ (สอง) อายุ 10 ปี
- (6) ด.ญ. เกวรินทร์ อินทร (แพม) อายุ 12 ปี
- (7) นาย พรชัย นันชัย (ไอซ์) อายุ 16 ปี

กลุ่มที่ 3 ชื่อกลุ่ม หละอ้อนกประตู่ป่า มีสมาชิกในกลุ่ม 5 คน ได้แก่

- (1) น.ส. ปิยะมาภรณ์ เชื้ออนแก้ว (มี้ว) อายุ 15 ปี
- (2) ด.ญ. วิชชุดาพร ตันกำเลิศ (ทราย) อายุ 14 ปี
- (3) ด.ญ. จิราวรรณ อภิรมย์ฤทัย (สมาย) อายุ 13 ปี

(4) ด.ช. พีรวิทย์ สุทธรังสี (อ้วน) อายุ 13 ปี

(5) ด.ญ. ศศิวิมล ดอนเกิด (แพน) อายุ 10 ปี

การแบ่งกลุ่มเยาวชนทั้ง 3 กลุ่มข้างต้น มีประเด็นที่น่าสนใจคือการตั้งชื่อของกลุ่มของเยาวชนในแต่ละกลุ่มจะเห็นได้ว่า กลุ่มที่ 1 ตั้งชื่อกลุ่มว่า conservation สมาชิกภายในกลุ่มอธิบายความหมายให้ผู้เขียนฟังว่า หมายถึงการอนุรักษ์ทั้งการอนุรักษ์ประเพณีและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน ขณะที่ชื่อกลุ่ม ณ ประตู่ป่า ของกลุ่มที่ 2 สมาชิกอธิบายให้ผู้เขียนฟังว่าหมายถึงเราเป็นคนของที่นี่ทำกิจกรรมที่นี่ ณ ประตู่ป่า แห่งนี้ ส่วนกลุ่มที่ 3 ที่ใช้ชื่อว่ากลุ่ม หละอ้อนประตู่ป่า ในความหมายที่ว่าเป็นกลุ่มเยาวชนของชุมชนประตู่ป่า การตั้งชื่อของทั้ง 3 กลุ่มมีข้อสังเกตว่า ขณะที่สองกลุ่มตั้งชื่อที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นชุมชนท้องถิ่นประตู่ป่า โดยการใช้อธิบายของชุมชนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชื่อกลุ่ม

อย่างไรก็ตามการตั้งชื่อของกลุ่มที่ 1 ที่ตั้งชื่อเป็นภาษาอังกฤษและไม่ได้ยึดโยงอยู่กับความเป็นท้องถิ่นของชุมชนประตู่ป่านั้น ผู้เขียนเห็นว่าประสบการณ์ของเยาวชนแต่ละกลุ่มมีผลต่อการตั้งชื่อกลุ่ม กล่าวคือ ในที่กลุ่ม 1 ตั้งชื่อเป็นภาษาอังกฤษและอธิบายความหมายของชื่อที่ไม่ยึดโยงกับความเป็นท้องถิ่น จะพบว่า “ฝ่าย” สมาชิกภายในกลุ่มมีประสบการณ์ทำกิจกรรมในระดับประเทศ คือเป็นตัวแทนของโรงเรียนประจำจังหวัดในการทำกิจกรรมเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประกอบกับสมาชิกของกลุ่มนี้มีบางคนไม่ได้เป็นชุมชนประตู่ป่า “หนึ่ง” ที่เข้ามาร่วมกิจกรรมเพราะการชักชวนของฝ่าย ในแง่นี้จึงแสดงให้เห็นว่าประสบการณ์ของกลุ่มเยาวชนมีผลอย่างยิ่งต่อการรับรู้ความหมายต่างๆ ของกลุ่มเยาวชน

ดังนั้นกลุ่มเยาวชนประตู่ป่าที่มีประสบการณ์ที่หลากหลาย และอยู่ในชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวของกระบวนการประกอบลักษณะ “ความเป็นยอง” จะมีการรับรู้ความหมายของความเป็นยองอย่างไร และจากการรับรู้ที่นั่นเมื่อต้องนำมาประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ขึ้นใหม่กลุ่มเยาวชนจะมีการประกอบสร้างความหมายอย่างไร เพื่อที่จะหาคำตอบดังกล่าวผู้เขียนได้ใช้การศึกษาเชิงทดลองเข้าไปทำการศึกษา ดังจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป